

PASVALIO PETRO VILEIŠIO GIMNAZIJA

TOMA STAPULIONYTĖ
HUMANITARINIO PROFILIO SOCIALINIŲ MOKSLŲ
PAKRAIPOS EHS KLASĖS MOKINĖS

**„MARIAUS KATILIŠKIO RETŲ ŽODŽIŲ
ŽODYNĖLIS“**

KŪRYBINIS DARBAS

DARBO VADOVĖ
MOKYTOJA V.INDRIŠIONIENĖ

PASVALYS
2003M.

Ižanga

Marius Katiliškis – didelio talento rašytojas, tęsęs kaimiškasias lietuvių literatūros tradicijas. Savo romane „Miškais ateina ruduo“ jis prasiskverbia iki tokių tautos būties ir pasaulėjautos klodų, kur dar užčiuopiama gyva mitinė sąmonė. Romane metaforiškai parodytas Nepriklausomos Lietuvos kelias į civilizuotą pasaulį – lietuvių išėjimas iš miško. M.Katiliškio poetiškumas suteikia jo kūrybai ir mitologinę, ir filosofinę prasmę. Romane „Miškais ateina ruduo“ kalba atlieka sudėtingus veikėjų dvasinių išgyvenimų atskleidimo funkcijas, labai išplečia gamtos vaizdus, metaforiškai ar simboliškai apibūdina žmones, jų tarpusavio santykius. Gausiai metaforizuota poetiška kalba, plačiai išsišakojęs sakinytis – itin būdinga šio romano stiliui.

Daug yra gražių M.Katiliškio žodžių, kurių prasmę galime tik nujausti! „Daugelis skundžiasi, kad galybės mano žodžių nesupranta. Kuo aš dėtas, kad nesupranta?“ – piktinosi rašytojas. „Tiek ir tiek retų, nuostabių žodžių turiu atidėti, kad garbusis skaitytojas suprastų. Kita tiek redaktoriai ir leidejai nubrauko, baimindamiesi netekti skaitytojų. Žinau tikrai retų žodžių...“

Epiškas rašytojo vaizdas visada labai ekspresyvus, „nesušukuotas“, tarsi „susiauštas“ rupaus žodžio, laiudiško keiksmožodžio, frazeologizmo, šiukštaus palyginimo, žemiškos metaforos.

Abrakas – kelionės pašaras (avižos) arkliams.
 Abrakinė – maišelis abrakui. Pvz: Vežėjai maustė arkliams abrakines avižų.
 Abrozai – paveikslas. Pvz: Dėsi į rėmus po stiklu ir turėsi abrožą.
 Akėtvirbalis – akėčių virbalas, kuolas. Pvz: Reik pasmailint akėtvirbalius, jau atbukę.
 Akėvara – vandens sūkurys, verpetas. Pvz: Ten gyvačių šipšynai, verdenės, akėvaros ir liumpuoja liūnai.
 Akuotas – kailinio žvėrelio ilgesni plaukai. Pvz: Gal jis ir nešliaštų akuoto, jei nebūtų pakurstančių.
 Ambinininkas – priekabininkas. Pvz: Mušeika toks ir ambininkas.
 Ambonija – sakykla. Pvz: Po Kalėdų užsakus pirmuosius davė iš ambonijos.
 Andai – anądien anąsyk. Pvz: Andai mums išvilko peniūkšlį.
 Aniuolas – angelas. Pvz: Šešis šimtus mokėjo už juodąjį akmenį, raides auksu nupūtė, iraniuolas su palmės šaka lyg vėdinti pasiruošęs.
 Apiera – auka. Pvz: Apieros bažnyčiai dar niekad nebuvo per daug.
 Apivaras – vyžų ar naginių virvelė apvynioti autams prie kojų. Pvz: jis vaikščiojo pasileidęs apyvarus.
 Apluokas – aptvaras prie namų gyvuliams ganyti; kluonas. Pvz: Karvė ėjo apluokan ir nerišama, ir nepančiojama ganėsi.
 Ašutas – arklio uodegos ar karčių plaukas. Pvz: Arklių uodegų ašutai švilpė, gainiodami muses.
 Ašutinė – šiurkštus drabužis. Pvz: Ji ir nebandė užmigti, tartum nutarusi klaikiai nemigos naktim išalsinti sąnarius, atbukinti juos ir įvilkti grubion ašutinėn.
 Atkraginti – išlenkti. Pvz: Sukišę galvs, gūžius atkraginę, minė vienas kitam ant kojų.
 Atpuskas – atleidimas visokios keronės. Pvz: Po Rymo popiežiaus pavelėjimų ir pakėcavojimų su atpuskų apturėjimu amžinu.
 Atvaša – atauga, atžala, atšaka. Pvz: Skiria rankomis tankių atvašų krūmus.
 Barkūnas – ankštynių šeimos pievos ir laukų žolė. Pvz: Kmynų ir barkūnų žydėjimas klostė baltas marškas apačioje.
 Basnirčias – be kojinių, basomis įsinėrus į batus ar klumpes. Pvz: Ji avėjo basnirčia medinėmis klumpėmis.
 Bestija – gyvulys, nenaudėlis, bjaurybė. Pvz: Stambiai sudėtas buvo bestija!

Bezkėpyčia – nei šioks, nei toks, niekam tikęs žmogus. Pvz: O kas kaltas, jei ne ta miesto bezkėpyčia?

Birkavas – 10 pūdų svorio matas. Pvz: Mirkytų linų birkava siekė iki penkių šešių šimtų litų.

Biržytojas – kas sėjant biržija (barsto). Pva: Esu sėjęs, be biržytojo galiu.

Blindė – gluosnių rūšis. Pvz: Nuo smėlio kalnelių kelias kniubo į lygumas, iš abiejų pusių apgožas blindžių.

Bonė – bokštas. Pvz: Iš aukštų bonių dvelkė kažkuo tolimu ir pamirštu.

Branktas – pagaliukas su virvės kilpa snukiui užsukti. Pvz: Užnėrei kilpą ir žuvis kaip branktas lekia į krantą.

Brasta – negili upės vieta, per kurią galima perbristim, pervažiuoti. Pvz: Aukšti langai žėrėjo šviesas sumerkdami brastos vandeniui.

Brieklis – didelis žmogus ar gyvulys. Pvz: Mėtė aukštyn ir gaudė rankomis gervakaklis, sutinusia nosimi brieklis.

Birkelė – vieninkis šventadienis vežimas. Pvz: Jie niekur neišvažiavo – birkelė tebestovi.

Brostva – brolija, religinė draugija. Pvz: Senbernis, visų brostvių amžinasis sąnarys, siūlė savo rankom išdrožtus dievaičius, jonelius ir arkliukus.

Burliokas – purvinas, maknotas, pažliugęs. Pvz: Samanos, žolės, seni kelmai, praamžini, išgergužėje stuobriai – gyvačių prieglobsčiai ir peryklos, arkliavagių ir burliokų tėvynė.

Čereslas – ryšulys, diržas pinigams, piniginė. Pvz: Sunkus čereslas kabo jam ant juosmens.

Čiukuras – stogo viršus, šelmuo, kraigas. Pvz: Kai daržinė užsivers iki čiukuro javais, niekas nebedrį sakyti, kad ji ne jo.

Čvertka – rblio ketvirtadalis, 25 kapeikos. Pvz: Už pūrą buvo rublis su čvertka.

Dilė – stora lenta. Pvz: Dilės kilojsi nuo susėdusių ant grindinio.

Drangos – vežimas (rogės) mėšlui ar šiaip sunkiems daiktams vežioti. Pvz: Gužo paprašė pkinvyti arklį, įversti glėbį šiaudų ir, kai tai jau bus atlikta, griebė keliese ir paguldė drangose.

Drignė – bulvių šeimos nuodingas vaistinis augalas, durnaropė. Pvz: Sakytum drignėmis būtų kas užgirdęs mergičką.

Erčia – tuščia vieta, ertmė, atvira vieta; erdvė. Pvz: Vis labiau sviro šion pusėn, vis didesnę dangaus erčią užguldydami ir paglemždami po savim blyškias vasarvidžio žvaigždes.

Erdmetris – sukrautas kubinis metras (malkų, durpių). Pvz: Savaitei įpusėjus, jau įmanu apmesti, kiek erdmetrių susikraus.

Gaivalas – kas nedorai gyvena. Pva: Ar gaivalai kokie nesiruošia pasikėsinti?

Gangės – staklių dalis. Pvz: Be šešių malimo gangių, be valcavimo įtaisų, sustatė mašinas vilnoms šukuoti ir verpti.

Gelumbė – švelnus, veltas, apystoris vilnonis audinys. Pvz: Kailininkai aptraukti pilkai languota gelumbe.

Gličas – snarglius. Pvz: Iš kur toks gličas?

Gorčius – (2,82 ar 3l) tokios talpos medinis indas. Pvz: Visi ūkio indai gerai tarnavo tam reikalui, visos milžtuvės, pieno kanės, gorčiai ir skardinės.

Grebėstas – kartelė, kalama skersai gegnių. Pvz: Ką tas grebėstas išmano!?

Grebežis – paėmimas iš lauko svetimų gyvulių, darančių žalą. Pvz: Ir kad tai toks daiktas, niekam nė galvon neatėjo, matant ant miltų maišų užkrautus ir virve pririštus grebežius, apsuptus rūpestingai gūniomis.

Grėdas – medžių grindinys, klojimas. Pvz: Didelė klėtis su kamaromis, su grėdais ir prieklėčiais nebetalpino grūdų.

Grucė – nemaltų (tik nugrūstų) grūdų kruopos. Pvz: Kamaroje užavo pirmos grūdant kruopas ir grucę.

Gumšoti – būti atsikišusiems, pūpsoti. Pvz: Ant kalno, tarp akštų senų medžių gušavo sodyba ir dirbo joje žmonės.

Gūnia – raštuota marška, vežimo sėdynei ar arkliui dengti. Pvz: Ir kad tai toks daiktas, niekam nė galvon neatėjo, matant ant miltų maišų užkrautus ir virve pririštus grebežius, apsuptus rūpestingai gūniomis.

Iščystyti – iškastruoti. Pvz: Veterinorius pasimaišo. Patys prašom, jei gyvulys koks nyksta, ar kumelį kaip pats sakai, iščystyti reikia.

Išvarta – išvirtęs medis. Pvz: Miškas plaukė prie vandens per tirpstantį sniegą, per kelmus, išvartas ir šaknis.

Jakna – pyktis. Pvz: Kai tik kokią rasebę paimu, tai tuojau jakna užkaista.

Juka – lelijinių šeimos augalas, augantis Amerikoje.

Kadė – laikas. Pvz: Jau kuri kadė jis nesirodo namuose.

Kamantas – medinė pavalkų dalis. Pvz: Popierėlius lipino prie vežlankio ar pavalkų kamato.

Kančiukas – odinis rimbas, bizūnas. Pvz: Su šikšnos kančiuku tris kartus per dieną, o valgyt tik kartą.

Karšinčius – senas, paliegęs, baigiantis savo amžių žmogus. Pvz: Kas galėjo, buvo išėję ar piemenį palikę, ar nunokusį karšinčių, ar duris velke iš vidaus užvožę ir pro langą išlindę.

Kinis – gyvulio guolis, mikis. Pvz: Jau kad miegojau, tai kiegojau. Kaip ežys savo kinyje.

Kinivarpa – medį graužiantis vabaliukas. Pvz: Į krūtinę graužėsi nerimas kaip kinivarpa į sausą medį.

Kirpentė – kirvio pentis. Pvz: Vaikis siūlė nutrenkti peniūkšlį kirpente ar kūle į kaktą.

Kleima – prietaisas, su kuriuo daromi įspaudai medžiuose, rąstuose. Pvz: Eigulys nešėsi kleimos kirvuką.

Klinge – senoviška durų rankena. Pvz: Lengvai krabžtelėjo klingė, lyg šuva būtų pakėtęs letena, norėdamas įsigauti vidun.

Kliomba – simetriškos formos gėlynas. Pvz: Kliombų takai nušvito, pabarstyti gelsva smiltinė.

Kniosterėti – staiga pabudus (iš miego, susimąstymo...) kilstelėti galvą. Pvz: Kniosterėjęs surikdavo, susikeikdavo ir droždavo botagu išilgai nugaros.

Kobinys – bet koks daiktas, įrankis, panašus į kablį; kablys. Pvz: Ūsai ištepti lašiniaus ir parudę nuo tabokos dūmų, vėlėsi po ilga ir užkniabusia kaip kobinys nosimi.

Kodylas – gelsva, kvepianti derva, vartojama bažnytinėse apeigose smilkalams. Pvz: Toks dailumėlis, užaugęs tarp kvepalų ir kodylų.

Koklis – iš viršaus glazūruota, plona plyta, vartojama krosnims iš išorės, sienoms ir grindims iškloti. Pvz: Su tokia krosnimi, baltai emaliuotas, prie sienos, sudėtomis baltomis plytelėmis, visai kaip kokliai.

Konvulsiškai – kūno trukčiojimas, traukulys, mėšlungis. Pvz: Pabiro lyg žvyro sauja, atgniaužus konvulsiškai sutrauktą delną.

Kramė – žmogaus galva, makaulė. Pvz: Sulaužytų jo šlškščią kramę, šnypšiančią tartum gyvatės.

Krapyla – tam tikra šluotelė kam šlakstyti; šlakstyklė. Pvz: Gal dar ir kunigas turės atvažiuoti su krapyla pažventinti pelkes.

Kretilas – didelis rėtis iškultiems javams vėtyti, sijoti. Pvz: Kur tiek jerubių, karvelių gaudyti su kretilais ir su kilpomis?

Kripas – įrankis pjūklo dantims kraipyti. Pvz: Jei epušei – iš kišenės kripa, tokį nesudėtingą įnagėlį ir beregint praplatina.

Krišpolas – tam tikras stiklas, turintis daug švino oksido; krištoliniai indai. Pvz:

- Suvirinsiu parstapo šaknų su krišpolu, - giedojo graudingai moteriškė.

Krytis – tinklinis samtis žuvims gaudyti. Pvz: - O ten Laurynas su krytimi žuvauja!

Kuplus – tankus, vešlus, trašiai iašaugęs, šakotas. Pvz: Kas nepasikeitę ir seniausia – ta liepa, skarota ir kupli.

Kuškis – pluoštas, kuokštas. Pvz: Duok bent vilnų kuškį!

Laidokas – kas nerimtai gyvena, išdykauja, girtuokliauja, tinginiauja, išdykėlis, nenaudėlis, pasileidėlis. Pvz: Man negaila savo vyro laidoko.

Laidaris – užtvaras prie tvartų gyvuliams suvaryti. Pvz: Vieną vasarą nugriovė senuosius laidarius, ir jų vieton iškilo nauji mūriniai tvartai.

Lakata – skuduras, skarmalas. Pvz: Ilgai juk netvers viena, toji miesto lakata.

Lalėti – garsiai kalbėti, klegėti, triukšmauti. Pvz: Seserys griebė jį už rankų ir tempdamos, lalėdamos skuto pamiškėn.

Lamstuotas, -a – languotas. Pvz: Plati lova su nėriniais apsiūtomis paklodėmis ir puikia lamstuota antklode.

Latravojimas – valkatavimas, girtuokliavimas, paleistuvavimas. Pvz: Visą vasarą vien latravojimas ir pagirios.

Ledaka – širdies pykinimas, negerumas. Pvz: Jai sukasi galva ir ledaka darosi.

Ledergas – ištižėlis, tinginys, apsileidėlis, nevala. Pvz: Per tą ledergą supūtų atnorėti pradalgėse.

Lendravoti – keliauti, vaikščioti. Pvz: Gerti, lendravoti, katinais kniaukti, o Veronikai šlavinėti į prijuostės kišenę prakaitu sulipusius pinigėlius.

Lendrinis – iš lendrės padaryta lazda. Pvz: Pavalkai buvo lendriniai.

Linpelė – linų, sėmenų pelai. Pvz: Sėtuvėse tarp linpelių eilėmis sudėlioti kiaušiniai.

Liūgneliai – nedidelė bala. Pvz: Pasišokėdama taškė liūgnelius.

Lūžtvės – ko nors didelis kiekis, daugybė. Pvz: Vyrukai skynė susivijusių karklų ir apynių lūžtvės.

Maigūnas – miegamasis suolas. Pvz: Jie krito ant lovos, kurios maigūnas susispaudęs vėl išmetė porą pėdų aukštyn ir pastatė ant kojų.

Matikas – kepurės snapelis, priekaktis. Pvz: Šmėkčiojo baltos skarelės ir blizgėjo kepurių matikai.

Miešimas – medumi ar cukrumi saldintas vanduo, kartais dar aguonų pienu. Pvz: Mintys tirpo lyg sumerktos saldžiame miešime.

Mietas – kuolas, baslys. Pvz: Tugandi, saugok mergaitę, tykok pašaly su mietu ir, jei kas sėlins, nesigailėk.

Milinė – iš milo pasiūtas drabužis. Pvz: Toks užvargęs, nugybęs kaip milinė pirštinė.

Misa – nuopilas nuo salyklo alui, salyklo ekstraktas. Pvz.: Kas norėjo rūgstančios misos išgerti, kišo skardinėlę.

Mišparas – tam tikros popietės krikščionių pamaldos. Pvz.: Dundėjo būgnas, šaukė tarpmiškių liaudį mišparams.

Monelninkas – apgavikas, suvedžiotojas sukčius. Pvz.: Tarp monelnikų, elgetų, pardavėjų ir vežimų slankiojo, šmeižėsi kitokie turgaus apsireiškimai.

Mundierius – kareivio (ar šiaip tarnautojo) uniforminis švarkas. Pvz.: Būtų mergom į ką vėpsoti, bernus apvilkus mundierium.

Nupikiuotas – derva nuteptas. Pvz.: Ji sukosi ten, kur ilgu nupikiuotu apsiaustu miestietis pūtė gaidžius ties uodega, praskleisdamas plunksnas.

Nužlebenta – nukramtyta. Pvz.: Klastingai akis merkė Petras, rakinėdamas nužlebutą pypkę.

Pagada – gražus oras, giedra. Pvz.: Tokios pagados buvo tą vasarą, kad Dieve susimylėk.

Pagaikštis – ilga lazda, žarsteklio arba šluotos kotas. Pvz.: Šlubasis krizeno, prisėdęs ant slenksčio, savo kojas išmetęs, kaip netikusius pagaikščius.

Pagairė – vėjo pučiama atvira vieta, gairinama vieta. Pvz.: Pakibo pagairėje ir pasijuto įsukto vilkelio greičiu skriejanti.

Pagela – drėgnas, šaltas, žvarbus oras, šalna, pašalimas. Pvz.: Nuovargis sunkėsi į kaulus kaip nakties pagela.

Palazdė – plukė žibuoklė. Pvz.: Gležnas žibuoklių pluošteliai ir baltos kaip sniegas palazdėlės tebetvoskė gyva miško kvaptimi.

Palšai – neryškiai Pvz.: Pro vieną ir pro antrą langą palšai mėlynavo egllynas.

Pamuštinis – kailiniai, aptraukti medžiaga. Pvz.: Petras vilkėjo kelnėmis ir trumpu pamuštinium.

Pakaraila – didelis, aukštas, sudžiuves žmogus ar gyvulys Pvz.: Parsidriekė su tokiu pakaraila.

Parpyinė – birbynė iš žąsies plunksnos. Pvz.: Ir keliais tada per muziką, keliais...Parpinius suskaityčiau...

Pavietrė – smarkus vėjas, viesulas. Pvz.: Kad jį kur pavietrė!

Pavilga – valgio pradaras (mėsa, riebalai, pienas, kiaušiniai, sūris ir pan.). Pvz.: Važiuoti, raiti ir pėsti traukė namolei su ryšuliais pašventintos pavilgos.

Peludė – vieta klojime arba šalia klojimo pelams pilti, iš grūdų ir pelų mišinio iškepta duona. Pvz.: Šlubės išsitraukė iš peludės butelį, pasižiūrėjo prieš šviesą ir atkimšo.

Pentis – aštraus įrankio (kirvio) bukasis galas. Pvz.: Šakos trūkte trūko nuo kamieno ne ašmenim, o pentimi užgautos.

Piesta – iš stuobrio išskobtas aukštas indas kruopoms, sėmenims, kanapėms, o kartais lašiniams ar bulvėms grūsti, grūstuvė. Pvz.: Kamaroje užavo girmos, dundėjo piesta, grūdant kruopas į gruce.

Pyliava – javų mokestis, javų duoklė, pyla. Pvz.: Prieš vaišes šeimininkas vedėsi kalėdininkus į klėtį atiduoti pyliavos

Pliutyti – taukšti, tauzyti niekus. Pvz.: Nepliūtyk niekų piemenie.

Podėlis – daikto padėjimas; vieta, patalpa kam nors padėti, laikyti. Pvz.: Kiekvienas daiktas šiuose namuose turi savo podėlį.

Prašapti – pasišalinti, pradingti. Pvz.: Ji prašapo minutę ir įnešė padėklą su buteliu ir stiklinėmis.

Priebutis – piemenė, prieangis; priestatas su stogeliu prie įeinamųjų namo durų, veranda. Pvz.: Iš priebutėlio, iš žalios gebenų tankmės išniro balkšvas šešėlis lyg nuo debesio vėjo atnešta miglos skiautė.

Priežadas – krosnis. Pvz.: Šeimininkas kaišiojo žabus į priežada.

Prusna – burna, lūpos. Pvz.: Drožk jam per prusnas už tokias kalbas!

Pūras – javų kiekio matas. Pvz.: Sudarė po pūrą avižų ir miežių, sėjamų po pūdimu.

Pūstelninkas – atsiskyrėlis; eikvotojas, išlaidautojas. Pvz.: Šventas Rokas pūselninkas su šuneliu, jam takas nuodėguliu šviečiantis.

Pūzras – supuvęs medis, pagalys, puvisis. Pvz.: Bet ji liko švytėti ir toliau, tartum miško tankmėje seno kelmo pūzras.

Ramulė – ramunė; vaistažolių arbata. Pvz.: Gerk ramules su medum, padės nuo kosolio.

Rietuvė – ko nors (malkų) tvarkingai sukrauta eilė Pvz.: Brido sniegu, išsilenkdami kelmų ir rietuvių.

Rimorius – kas siuva pakinktus. Pvz.: Tarp gelžininkų, klumpių dirbėjų, rimorių ir muzikantų, patogiai įsitaisęs bobturgis.

Ryla – ranka sukamas dėžutės pavidalo muzikos instrumentas. Pvz.: Suko rylą nušiuęs žmogutis, ir plėšė gerklę ūsočius.

Rūgojimas – priekaištavimas, pykimas, barimas. Pvz.: Ir kad man nebūtų jokių barnių ir rūgojimų.

Rungas – į ratų skersaplautį įstatomas pagalys, prie kurio laikosi šoninės lentos. Pvz.: Ant paties viršaičio puolė su rungu turgaus dienoj.

Ruplys – sukietėjusi, surembėjusi medžio (beržo) žievė. Pvz.: Buvo permestas skersinis tarp dviejų senų ruplių beržų.

Slanka – lėtas, tingus žmogus, slunkius, dykūnas. Pvz.: Nesirodyk čia slanka!

Sedula – daugiametis dekoratyvinis krūmas arba medis. Pvz.: Buvo į ką pasižiūrėti, į mergaitę, išaugusią ir brandžią, kaip sedulą aikštėje.

Selteris – gazuotas vanduo. Pvz.: Tau bloga darosi, tyliau? Atnešiu selterio.

Skirpstas – paprastas sausmedis. Pvz.: Retuomiais tesipynė menka sausviedžio ar skirpsto vytelė.

Spėriai – vikriai, sparčiai. Pvz.: Leidosi pėsčias šlapiu, tačiau spėriai brinkstančiu keliu.

Spruduklis – branktelis, vartojamas vietoje sagos. Pvz.: Piemenys miegojo išsižioję, atleidę kelnių spruduklius ir marškinių sagas.

Stadala – tvartas. Pvz.: Vakare suvedavo gyvulius, kuriems vietą įtaisė už tilto, senos stadalos griuvėsiuose.

Suopis - plepys. Pvz.: nė penkių dabar tie suopiai neišmanytų.

Suotemė – sutema. Pvz.: Dangaus skvernas staiga tamsiai drumstai pamėlo, jog atrodė vakaras būtų ir suotemė smelktusi iš visų pusių gilyn į pačią miško širdį.

Šalydrangiai – mėšlui vežti vežimo šoninės lentos. Pvz.: Eibės didžiųjų pirklių agentų, įsikibę į šalydrangius, brisdavo purvynu.

Šikšna – išdirbta be plaukų oda. Pvz.: Rudos šikšnos portfelis su blizgančiais apkaustymais kėpsojo atvėpusiu viršumi.

Šlajos – rogės miškui, malkoms vežti. Pvz.: Du vyrai ir piemuo vilko trejomis porinėmis šlajomis.

Špitolė – namas prie bažnyčios, kuriame gyvena (arba gyveno) bažnyčios tarnai. Pvz.: Ir varpinė su špitolė, ir klebonija turėjo tas pačias gero darbo žymes.

Štukavoti – juokauti, krėsti įvairias išdaigas, pokštauti. Pvz.: Nu jau tamstyte neštukavok.

Šulas – žymus asmuo, veikėjas. Pvz.: Baikštys, supratęs, kad jie ne medaus atvykę pirkti, kad neturi krepšių grybams ir net neprašo, kad leistų kokį ažuoliuką šulams nusigerti, išvarė juos.

Šuorelis – (lietaus, sniego ir pan.) staigus, smarkus sustiprėjimas, protrūkis. Pvz.: Ką gali atnešti lietaus šuorelis, saulė, rytmečių miglos.

Švėtrynė – vėjo malūnėlis. Pvz.: Nuo skliautų kilo kartis ir kažkokios švėtrynės sparnai, kurie sukdavosi ir kaukdavo vėjuje.

Taradeika – plepė, tauškalė, tarškalė. Pvz.: - Jūs tai taradeikos, - grūmojo pirštu Tilius.

Tartokas - lentpjūvė. Pvz.: Špicas nuo tartokų pašiūrės nebeiškentęs sušuko.

Tyrelis – pelkė. Pvz.: Dangaus skvernas, užklojęs balkšvą, negyvą tyrelio lygumą, staiga tamsiai pamėlo, jog atrodė vakaras būtų.

Tomamilčiai – lėtai veikianti fosforo trąša, gaunama lydant ketų. Pvz.: Šimto kilogramų tomamilčių maišelis prispaustų pirštų neleido nė pajudinti.

Tūžmastis – įtūžimas, įpykimas. Pvz.: Nejau dar jis vis pilnas tūžmasties?

Urkštyinė – lindynė, landynė, lūšna. Pvz.: Iš visų urkštynių surankioti kirtėjai.

Užkulas – įvairūs riebalai. Pvz.: Kakta jau blizga kaip užkulas, bet už jos tėvą vis tiek dar jaunesnis.

Užvada – veikla, judėjimas. Pvz.: Užvada kojoms ir laikui.

Valcavimas - malimas. Pvz.: Be šešių malimo gangių, be valcavimo įtaisų, sustatė mašinas vilnoms šukudi.

Valktis - apnaša. Pvz.: Liepa kryžkelėje apsidengė skystu žalumu, kaip žalias pelėsių valktis ant vandenyje mirkstančio stuobrio.

Vangarykštė - vaivorykštė. Pvz.: Po lietaus miške klegėjo paukščiai, kvepėjo vangarykšte, sakais ir ankstyvaisiais grybais.

Vąškaras – viela su kabliu katilui pakabinti, verdant židinyje. Pvz.: Liepsnojo skiaistus laužas, ir ant vąškaro pasietame katile virė vakarienė.

Vazaunė – patalpa vežimams, rogėms, ūkio padargams, pakinktams ir pan. laikyti. Pvz.: Kiti pastatai, kaip malkinė, vazaunė padargams laikyti su atskira patalpa visokiems įrankiams, kur mėgo krapštytis Jonas.

Važytis – važiuojamoji priemonė (vežimas, rogės, automobilis, traukinys ir kt.) . Pvz.: Smarkiai risčia nulėkė važys.

Vinkšna – aukštas medis plačia laja, svyruojančiomis šakomis. Pvz.: Ją sveikino gandras klegėdamas, vieną koją įsikėlęs vinkšnos lizdan.

Vižlas - paukštis. Pvz.: Nuolankus ir įsitempęs kaip vižlas, laukias medinčiaus šūvio į klykiančias antis.

Vogis – ariant ar akėjant paliktas neliestas tarpas. Pvz.: Esu sėjęs. Nepaliksiu nė vogio, nė į krūvą subersiu.

Vograuti – neaiškiai kalbėti; iš lėto arba niekus kalbėti, pasakoti. Pvz.: Tą akmenį tu palik atminčiai, vogravo Tilius virtuvėje, apkabinęs Milę.

Zuperis – vandenyje tirpstanti mineralinė fosforo trąša. Pvz.: Patsai Doveika vilko zuperio kibirėlius.

Žagulys - žagsėjimas. Pvz.: Mane pjauna bjaurus žagulys.

Žambas – kampas, kertė. Pvz.: Aštrūs pusnių žambai trupėjo.

Žambris – senovinis medinis arklas. Pvz.: Ar moki žambrį įsitaisyti?

Žargtas - žingsnis. Pvz.: Kuo didesnį žargtą dėsi, tuo greičiau nueisi.

Ževernoti – niekus plepėti. Pvz.: Su kitu svietu ževernojant!

Žlugtas – pamerkti, skalbiami ar ką tik išskalbti skalbiniai. Pvz.: Jis padėjo Zuzanai nunešti žlugtą. Pvz.: paupin.

Išvados

Kūrybinį darbą pradėjau nuo M. Katiliškio romano “ Miškais ateina ruduo” skaitymo. Knyga buvo gana sudėtinga, buvo daug nežinomų žodžių, todėl ją skaičiau ilgai. Skaitydama rinkau negirdėtus, bei nežinomus žodžius ir juos persirašydavau. Pabaigusi skaityti knygą, visus nusirašytus žodžius suklasifikavau. Tada prasidėjo sunkusis darbo etapas – nežinomų žodžių reikšmių ieškojimas žodynuose. Kiekvienas žodis turėdavo po keletą reikšmių, todėl reikėjo vartyti žodyną ir surasti pačią tinkamiausią, kuri tiktų sakiniui. Dirbdama naudojausi Akademiniu lietuvių kalbos žodynu. Tame žodyne, beveik kiekvienai abėcėlės raidei skirtas atskiras tomas. Taip pat naudojausi žodynais esančiais mūsų lietuvių kalbos kabinete. Didžiąją dalį žodžių paaiškinau, bet ne visus. Pas mus mokykloje ne visi žodyno tomai. Dar ėjau į M. Katiliškio biblioteką, kai kuriuos žodžius radau, bet keli žodžiai tikriausiai yra labai reti ir juos surasti labai sunku. Kiekvienam žodžiui pasirašiau po pavyzdį iš skaitytos knygos. Ieškodama reikšmių, išmokau gana daug retų žodžių, kurių jau seniai nebevartojame. Šie žodžiai labai pajvairina lietuvių kalbą, tarsi ji nuspilvina įvairiausiomis spalvomis, tampa linksmesne.

Naudota literatūra

1. Marius Katiliškis „Miškais ateina ruduo“, Vilnius, „Vyturys“ 1991
2. Lietuvių kalbos akademiniai žodynai
3. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993
4. Viktorija Daujotytė „Lietuvių literatūra“ 12 klasei, Kaunas „Šviesa“ 1998